משה קוסובסקי

אוצר לשון תלמוד ירושלמי – קונקורדאנציה לתלמוד ירושלמי

בהשתתפות בית המדרש לרבנים באמריקה

כרכים א–ז: **א–פתתה.** תש"ם–תשנ"ט

כרך ח: **שגג–ת.** תשס"ג

אוצר השמות. תשמ"ה

בימים אלו השלים משה קוסובסקי את המפעל רב־השנים של חיבור הקונקורדאנציה לתלמוד הירושלמי.

עוד בראשית שנות השישים העלה משה קוסובסקי לפני פרופ' אפרים א' אורבך ז"ל ולפני פרופ' שאול ליברמן ז"ל, מגדולי המלומדים בתחום מדעי היהדות, את הצעתו בדבר חיבור קונקורדאנציה לתלמוד ירושלמי. שני החוקרים הדגולים ראו את החשיבות והנחיצות בהכנתה, ובכוחות משותפים גייסו את המוסדות שהם עמדו בראשם לחבור יחד ולתת את חסותם למפעל הגדול והמורכב הזה. וכך אמר פרופ' אפרים א' אורבך:

'חשיבות מיוחדת נודעת לקונקורדאנציה לתלמוד ירושלמי (תלמוד ארץ־ישראל). שלא כתלמוד הבבלי לא זכה התלמוד הירושלמי למסורת פרשנית רצופה במשך הדורות. מעטים הם כתבי־היד העומדים לרשותנו לתיקון הטקסט, שנוסחו משובש במקומות רבים. התלבטויותיהם של פרשני הירושלמי וגדולי חוקריו יש בהן כדי להוכיח מה גדולה יכולה להיות העזרה והתועלת שבקונקורדאנציה לביאורם של מקומות סתומים ומשובשים ולהסברתם של מונחים וצירופי לשון קשים. כן עשויה קונקורדאנציה זו לפתוח פרק חדש בכל הנוגע לחקר לשון חכמים ולחקר הארמית הארצישראלית ולתרום רבות לתחומים שונים של מדעי היהדות.'

מיד עם קבלת ההחלטה בדבר הכנת הקונקורדאנציה והוצאתה לאור נרתם למלאכת חיבורה משה קוסובסקי, בנו של הרב ח"י קוסובסקי ז"ל, מחברן של הקונקורדאנציות למשנה, לתוספתא, לתרגום אונקלוס והקונקורדאנציה לתלמוד בבלי (שבהשלמתה ובפרסומה המשיך בנו, בנימין קוסובסקי ז"ל). אמנם משימה קשה נטל על עצמו משה קוסובסקי, אך איש לא ראה אל נכון מה רב החומר הצבור בטקסט ומה רבים אבני הנגף והמכשולים שיעמדו בדרכו.

כארבעים שנה שקד יום יום על עבודתו ודקדק בכל שלבי העיבוד וההגהות, ועד שלא בירר כל עניין ועניין עד לשורשי שורשיו לא הניח להביא לדפוס את הכרך שעמל עליו. כך יצאו מתחת ידו שמונה כרכים מהודרים של אוצר הלשון ועוד כרך של אוצר השמות של הירושלמי.

אוצר הלשון מכנס את כל מילות התלמוד הירושלמי, והוא ערוך לפי השורשים בערכים ראשיים ומשניים ובלוויית המובאות המתאימות. הכותרות המפורטות והמוגדרות מקלות על השימוש בספר.

אוצר השמות מכיל את כל השמות הפרטיים של אישים ושל מקומות.

תרומתו לחקר ספרות חז"ל זיכתה את משה קוסובסקי בפרס העירוני לספרות תורנית ע"ש שר הפנים מ"ח שפירא ז"ל מטעם עיריית חולון לשנת תשמ"א, בפרס לעבודת־מחקר ע"ש לייב יפה לשנת תשמ"ד ולתואר דוקטור לשם כבוד שהעניק לו בית המדרש לרבנים באמריקה בשנת תשנ"ח.

תשע 739 תתורה

תִּשְׁעָ מֵאוֹת וְחֲשִׁשִׁים וְהִשְׁקָה אֶרְדִּין
אלא אפילו תשע מאות השעים ושמנה צדדין מאותו השלאר פלגרין עליו חובה ו...
קידושין מא ב =

תִּשְׁרֵי עַיִן עֶרְכוֹ בְּ"אוֹצַר הַשְּׁמוֹת"
ז. שם החודש השביעי

תִּשִׁיש
פ"ג. קרוב ל"חלשי ר"ר". חיות חולה.
המעמיד. הוא חום. יודע השיש לחוך יחד:

חֲשִׁישׁ כּוּחָה שֶׁל...
משמת שמעון הצדיק חשש כוחה של מערכה
הלא היו נמצאין ל... יומא מב ב =

חָשִׁישׁ
רבי יוחנן שמע ורבי חנינה חשיש מקל בפי
מבקרחיה... מ"ק מב ב –

דַּאֲבָא חָשִׁישׁ
רבי אלעזר מבקרא לרבי שמעון בר אבא
א"ל בגין דאבא חשיש ו... ברכות ז ב =

דַּהוּא חָשִׁישׁ
בגין דר"א ידע דרש בר אבא... הוה ליה אן
בגין דהוא חשיש הוה ליה
ברכות ז ב =

הָדָה - דְּהָדָה חָשִׁישׁ
רבי יוחנן בן מרי בר הדה חשיש הדה דוקן ראשה
תקאים ליה אחרי שמחוא. ברכות ט ד =
רבי יוחנן ורבי יוסה סלקון מבקרה לרבי אחא
דהדה חשיש... שבת יח ג =

כרא רבי מנא סלק למבקרה לרבי חיי דהדה
חשיש אמר ליה צחיבא... יומא מב ב =

וְהָן חָשִׁים לְחוּדָן...
לפי ש... דהוא... הדן חשים לחוך ידו ומחזיר הדן
מוסיפין רחיחה לפיכך... שבת ו ד =

הוּא מַחְרִישׁ אֶת כּוּחוֹ – שֶׁהוּא מַחְרִישׁ כּוּחוֹ שֶׁל...
ירוחרש מחוך שהוא יודע שהוא מחרש כוחו של
אילו אף הוא אינו... שביעית לב ג –
עי כאן הוא מעבה את הכוחות מיכן והילך הוא
מחרש | את כוחו לב ד =

חָשׁ
ז. חלש; חולה

חָשׁ
רב חמנה אמר היה | אחר בריא האחר חש מעל
הטלה כל צחבו... שבת יד ו =

בְּחָשׁ
אמר רב חסדא מאן דאמר מפסמסין בבריא מ"ד
אין מפסמסין בחש
ביצה מב ג =
אמר רב חסדא מאן דאמר נשמעין בבריא מאן
דאמר אין נשמעין בחש... מב ד –
מ"א ולא אר"י... הוי רי אמר נשמעים בבריא
ואין נשמעים בחש מב ד =
אמר רב חסדא מאן דאמר מפסמסין בבריא
מאן דאמר אין מפסמסין בחש
נדה טה ב =

חָשָׁה וּבְרִיבוּי חֲשָׁשׁוֹת
ז. חולשה

עַכְחָשָׁה
א"ר אמי היסחר בבריאה א"ר אבין האפילו
היסחר עכחשה יכולה אשה ל... ע"ז מ ב =

בְּחָשׁוּת
מה ופליג כאן בבריאות וכאן בחשות
שבת ד ב =

חָשִׁישׁ
ז. חלש
זב השיש ומזמרע שיב ומחיק בפלף בחיי...
קידושין מא ד =

חַת הוּבָא גַּם בְּעֶרֶךְ נָתַן ← חֵת
שחי אחיחה כתובות של שם המעל המקראי
מיסוד יעקר
כתב שני אחיחה שרים הון שם חייב בגין שם
חת גד חד חת... שבת יג ד =

תְּחוּבָה ע"ע תוּב ← תְּתוּבָה
ז. תשובה

(תְּתוֹרָה) יַתְּחוֹרָה עַתְּחוֹרָה (?)
ז. השעלים הכפולים מסביב לקצה של
התפילין. תיאה ד רבינברן. שערי הוות
ארץ־ישראל, עמ' 504
רבי חנורה רב חנאל בשם רב יוחפורה
עתחורה. הלכה למשה מסיני...
מגילה עא ד =

תּוֹמוֹתֵיךָ נְגֶדִי תָּמִיד